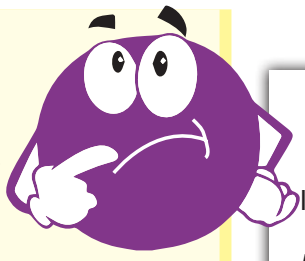
OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-11

KONU NOKTALAMA İŞARETLERİ

Duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlenin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek üzere noktalama işaretleri kullanılır.

NOKTA (.)

1. Cümlenin sonuna konur: *Türk Dil Kurumu, 1932 yılında kurulmuştur.*

2. Bazı kısaltmaların sonuna konur: *Alb. (albay), Dr. (doktor), Yrd. Doç. (yardımcı doçent), Sok. (sokak), s. (sayfa), Alm. (Almanca)* vb.

3. Sayılardan sonra sıra bildirmek için konur: *3. (üçüncü), 15. (on beşinci)* vb.

4. Arka arkaya sıralandıkları için virgülle veya çizgiyle ayrılan rakamlardan yalnızca sonuncu rakamdan sonra nokta konur: *3, 4 ve 7. maddeler; XII – XIV. yüzyıllar arasında* vb.

5. Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur: *29.5.1453, 29.X.1923* vb.

6. Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur: *Tren 09.15'te kalktı.*

İKİ NOKTA (:)

1. Kendisiyle ilgili örnek verilecek cümlenin sonuna konur:

Millî Edebiyat akımının temsilcilerinden bir kısmını sıralayalım: Ömer Seyfettin, Halide Edip Adıvar, Ziya Gökalp.

2. Kendisiyle ilgili açıklama verilecek cümlenin sonuna konur:

Kendimi takdim edeyim: Meclis kâtiplerindenim. (Falih Rıfkı Atay)

3. Karşılıklı konuşmalarda, konuşan kişiyi belirten sözlerden sonra konur:

Bilge Kağan: Türklerim, işitin!
Üstten gök çökmedikçe,
alttan yer delinmedikçe
ülkenizi, törenizi kim
bozabilir sizin?
Koro: Göğe erer başımız başınla senin!

(A. Turan Oflazoğlu)

ÜNLEM İŞARETİ (!)

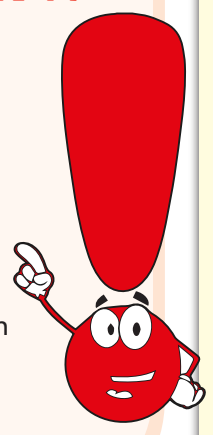
1. Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma gibi duyguları anlatan cümle veya ibarelerin sonuna konur: *Hava ne kadar da sıcak!*

2. Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra konur:

Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri! (Atatürk)

3. Alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırılmak istenen sözden hemen sonra yay ayraç içinde ünlem işareti kullanılır:

İsteseymiş bir günde bitirirmiş (!) ama ne yazık ki vakti yokmuş (!).

VİRGÜL (,)

1. Birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına konur:

Fırtınadan, soğuktan, karanlıktan ve biraz da korkudan sonra bu sıcak, aydınlık ve sevimli odanın havasında erir gibi oldum. (Halide Edip Adıvar)

2. Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için konur:

Umduk, bekledik, düşündük. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

3. Uzun cümlelerde yüklemden uzak düşmüş olan özneyi belirtmek için konur:

Saniye Hanımefendi, merdivenlerde oğlunun ayak seslerini duyar duymaz, hasretlisini karşılamaya atılan bir genç kadın gibi koltuğundan fırlamış ve ona kapıyı kendi eliyle açmaya gelmişti. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)

4. Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur:

Şimdi, efendiler, müsaade buyurursanız, size bir sual sorayım. (Atatürk)

ÜÇ NOKTA (...)

1. Anlatım olarak tamamlanmamış cümlelerin sonuna konur:

Ne çare ki çirkinliği hemencecik ve herkes tarafından görülüveriyordu da bu yanı... (Tarık Buğra)

2. Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı açık yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin yerine konur: *Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz.*

3. Alıntılarda başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur:

... derken şehrin öte başından boğuk boğuk sesler gelmeye başladı... (Tarık Buğra)

KISA ÇİZGİ (—)

1. Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur:

Soğuktan mı titriyordum, yoksa heyecandan, üzüntüden mi bilmem. Havuzun suyu bulanık. Kapının saatleri 12'yi geçmiş. Kanepelerde kimseler yok. (Sait Faik Abasıyanık)

2. Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur, bitişik yazılır:

Küçük bir sürü -dört inekle birkaç koyun- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu. (Ömer Seyfettin)

3. Kelimelerin kökleri, gövdeleri ve eklerini birbirinden ayırmak için kullanılır: *al-ış, dur-ak, gör-gü-süz-lük* vb.

TIRNAK İŞARETİ (“ ”)

1. Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır: *Türk Dil Kurumu binasının yan cephesinde Atatürk'ün "Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir." sözü yazılıdır.*

2. Özel olarak vurgulanmak istenen sözler tırnak içine alınır: *Yeni bir "barış taarruzu"* başladı.

3. Cümle içerisinde eserlerin ve yazıların adları ile bölüm başlıkları tırnak içine alınır:

Bugün öğrenciler "Kendi Gök Kubbemiz" adlı şiiri incelediler.

NOKTALI VİRGÜL (;)

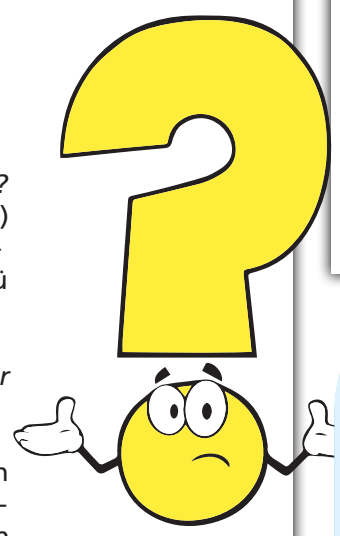
1. Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için konur: Erkek çocuklara Doğan, Tuğrul, Aslan, Orhan; kız çocuklara ise İnci, Çiçek, Gönül, Yonca adları verilir.

2. Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri birbirinden ayır¬mak için konur: At ölür, meydan kalır; yiğit ölür, şan kalır. (Atasözü)

3. İkiden fazla eş değer ögeler arasında virgül bulunan cümlelerde özneden sonra noktalı virgül konabilir:

Yeni usul şiirimiz; zevksiz, köksüz, acemice görünüyordu. (Yahya Kemal Beyatlı)

SORU İŞARETİ (?)

1. Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin sonuna konur:

Ne zaman tükenecek bu yollar, arabacı? (Faruk Nafiz Çamlıbel)

2. Soru bildiren ancak soru eki veya sözü içermeyen cümlelerin sonuna konur:

Gümrükteki memur başını kaldırdı:
— Adınız?

3. Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır: *Yunus Emre (1240 ?-1320), (Doğum yeri: ?)* vb.

KESME İŞARETİ (’)

1. Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır: *Kurtuluş Savaşı'nı, Atatürk'üm, Türkiye'mizin, Fatih Sultan Mehmet'e* vb.

2. Kişi adlarından sonra gelen saygı ve unvan sözlerine getirilen ekleri ayırmak için konur: *Nihat Bey'e, Ayşe Hanım'dan* vb.

3. Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için konur: *TBMM'nin, TDK'nin* vb.

4. Sayılara getirilen ekleri ayırmak için konur: *1985'te, 8'inci madde, 2'nci kat; 7,65'lik, 9,65'lik, 657'yle* vb.

5. Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri ayırmak için konur: *Başvurular 17 Aralık'a kadar sürecektir.*

SORULAR

1)

I. Metin içinde art arda gelen zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra konur.

II. Sıfırdan küçük değerleri göstermek için kullanılır.

III. Tiyatro eserlerinde ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır.

IV. Seslerin ölçü ve söyleyiş gereği düştüğünü göstermek için kullanılır.

Numaralanmış cümlelerde aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangisine ait bir özellik <u>verilmemiştir</u>?

A) Kesme işareti
B) Kısa çizgi
C) Yay ayraç
D) Virgül
E) Noktalı virgül

Cevap: E

2)

Arada bir insan yapımı olmayan bir şeye dikkatle bak ( ) bir dağ, bir yıldız ( ) akan bir nehrin kıvrımları ( ) O zaman bilgeliği ve sabrı bileceksin ( )

Bu parçada yay ayraçla gösterilen yerlere sırasıyla aşağıdaki noktalama işaretlerinden hangileri getirilmelidir?

A) (,) (;) (.) (.)
B) (;) (,) (...) (.)
C) (;) (;) (.) (.)
D) (,) (,) (...) (.)
E) (;) (;) (...) (.)

Cevap: B

3)

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktalama yanlışı <u>yapılmamıştır</u>?

A) Sevgi konusunda Sait Faik'e kulak verelim: 'Bir insanı sevmekle başlar her şey.'

B) Bu konağa -konak demeye de bin şahit ister ya- yerleşip dinlenmeye karar verdik.

C) Bahattin Karakoç (Abdürrahim Karakoç'un (1932- 2012) ağabeyi) halk şiirinin kuvvetli temsilcilerindendi.

D) Öğretmen sınıftaki Ahmet'lerin ayağa kalmalarını isteyince sınıfta bir uğultudur koptu.

E) Şirketin durumunu görüşmek için Semih Bey'le 10:30'da rıhtımda buluşacaktık.

Cevap: B